

договору) та 2) створює потенційні перешкоди для діяльності інших країн (частина 3 статті IX Договору). Чинний космічний закон передбачає два випадки, коли проведення консультацій є обов'язковим для суб'єктів космічної діяльності. Сюди, зокрема, належать ситуації, коли: 1) при плануванні конкретної космічної діяльності держава має підстави вважати, що така діяльність несе ризик потенційно шкідливого втручання в діяльність інших держав, і 2) якщо у держави є підстави вважати, що така діяльність планується в іншій державі і ця діяльність може перешкоджати мирному дослідженню та використанню космосу. Заклик до посилення міжнародної координації з метою уникнення негативних наслідків виправданий, зокрема, ризикованим характером та підвищеною небезпекою космічної діяльності [3]. Останній також закликає здійснювати міжнародний контроль за космічною діяльністю, щоб забезпечити кращу координацію та запобігти будь-якій шкідливій перешкоді.

Отже, під безпекою космічної діяльності пропонується розуміти стан захищеності космічного середовища, життя та здоров'я людей, що перебувають у космосі, навколишнього середовища та населення Землі від негативних наслідків дослідження й використання космічного простору. На нашу думку, міжнародний правовий порядок у космосі повинен базуватися на координації, яка може забезпечити як раціональне використання космосу, так і космічну діяльність на благо всього людства.

Література

1. Міжнародне публічне право / під ред. В.М. Репецького. Київ: Знання, 2011. 331 с.
2. Lung - Chu Chen, An Introduction to Contemporary International Law, A Policy Oriented Perspective (Second Edition, Yale University Press 2000). С. 85.
3. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, від 1967 року. URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_480.

УДК 351.83:342.56(043.2)

Сайчишина Т.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Токарева К.С., к.ю.н., доцент

ПРАВО НА ЖИТТЯ В КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Після закінчення Другої світової війни більшість європейських країн поставили як пріоритетне питання саме захист фундаментальних прав

людини, тому в 1949 р. було засновано Раду Європи, а потім прийнято Конвенцію про захист прав та основоположних свобод та створено Європейський суд з прав людини. Також сучасні глобалізаційні процеси та інтенсивні перетворення в світі підтверджують те, що все більше постає потреба в дієвому механізмі захисту невід'ємних прав людини. Процес визнання зазначених прав і досі залишається незакінченим, оскільки існують досі держави, в котрих закріплені права мають лише декларативний характер, а їх реалізація супроводжується утисками та насиллям.

Першочерговість вивчення та згадування в Конвенції права на життя пов'язана з тим, що передбачення інших прав немає сенсу, оскільки буде передбачена можливість свавільного позбавлення життя. Основоположність згаданого права пояснюється тим, що воно належить до «невідступних» прав – тобто відповідно до ст. 15 Конвенції держава не може зробити заяву про відступ у зв'язку з війною або будь-якою іншою надзвичайною ситуацією [1].

У ст. 2 Конвенції чітко визначений загальний принцип захисту права на життя – право кожного на життя охороняється законом [1]. Сама стаття має таку структуру, в котрій передбачені основні зобов'язання держави – негативні зобов'язання, тобто утримання від дій, котрі можуть призвести до порушення гарантованого права. Також у ст. 2 передбачений детальний перелік умов, за котрих право на життя визнається не порушеним, однак ЄСПЛ в кожному випадку оцінює обставини справи щодо застосування сили, яка призвела до позбавлення життя [1]. Виключна необхідність застосування сили, що може виправдати позбавлення життя, можлива лише у випадку, коли застосування сили було пропорційним меті, яка переслідувалась. Важливо відмітити, що застосування даної статті можливе не лише у випадку смерті, а й при отриманні серйозних тілесних ушкоджень, за наявності котрих існує загроза життю людини.

Цікавою є рішення Суду в справі «Paul and Audrey Edwards проти Сполученого Королівства» від 14.03.2002 р., у якій заявники, батьки померлого сина, у своїй заяві вказували на порушення ст. 2 Конвенції з боку держави щодо охорони життя та розслідування смерті [3]. Син заявників, котрий мав психічне захворювання, був затриманий правоохоронними органами за дрібне хуліганство та поміщений до камери, в якій знаходився Р. Лінфорд, який також мав психічно нездоровий стан. Через кілька годин після затримання, Лінфорд убив Едвардса. З огляду на такі обставини, заявники скаржилися на бездіяльність з боку держави та на порушення ст. 2 Конвенції, оскільки вона не запобігла ситуації, в якій дві психічно нездорові людини були поміщені в одну камеру. В своєму рішенні Суд зазначив, що затримані особи знаходилися в безпорадному стані та повністю залежали від дій держави, оскільки саме на владу покладено обов'язок захищати їх права.

У сукупності Суд визнав, що зазначені дії призвели до порушення позитивних зобов'язань держави щодо забезпечення права на життя у розумінні ст. 2 Конвенції.

Для забезпечення права на життя держава також зобов'язана контролювати тих, кого вона наділяє владою та кому видає зброю, забезпечувати їх підготовку та тренування; держава має забезпечити належне планування заходів, які потенційно можуть привести до випадків смерті або неналежного поводження, а також забезпечити належну нормативно-правову базу. В рішенні «Makaratzis проти Греції» від 20.12.2014 р. Європейський суд зазначив, що застосування зброї правоохоронними органами, котрі переслідують порушника правил дорожнього руху, не передбачало достатньої регламентації в національному законодавстві, а тому така ситуація сприяла свавіллю та зловживанню силою, та позбавляла громадян ефективного механізму захисту права на життя [3]. Також, саме законодавство повинно доповнюватися існуванням такої правоохоронної системи, яка матиме змогу дієво протидіяти та запобігати злочинам проти життя особи. У зазначеній справі дії представників влади не призвели до загибелі особи, проте ст. 2 Конвенції застосовується у аспекті, що міра та спосіб застосування сили і відповідні наміри та мета застосування не були передбачені та детально врегульовані законодавством.

Отже, слід відмітити, що на сьогоднішній день проблема захисту права на життя актуальне не лише для України, а й для всієї міжнародної спільноти, тому і створений механізм для захисту такого права, за допомогою котрого особа може отримати справедливу сатисфакцію. Окрім того, задля успішного захисту права на життя слід дотримуватися такого алгоритму дій: чи реально був факт порушення ст. 2 Конвенції; чи обмеження зазначеного права відповідало трискладовому тесту; чи були вжиті дії з боку держави щодо попередження або ліквідації порушення права; чи представлені докази для притягнення держави до відповідальності.

Література

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Makaratzis проти Греції (CASE OF MAKARATZIS v. GREECE)» (Application no. 50385/99) від 20.12.2004. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_408.
3. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Paul та Audrey Edwards проти Сполученого Королівства (CASE OF PAUL AND AUDREY EDWARDS v. THE UNITED KINGDOM)» (Application no. 46477/99) від 14.03.2002. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/:\[\"CASE OF PAUL AND AUDREY EDWARDS AGAINST THE UNITED KINGDOM\"\]](https://hudoc.echr.coe.int/:[\).